פרי מיכה (פרלסון) ז"ל

יליד ירושלים, 1.12.1923,
התגייס לפלמ"ח ב-1942
הצטרף לפלי"ם ב-1946
נפטר בתל אביב ב-11.6.1998
רשם: נמרוד, הביאה לדפוס: טוטי פרי

סיפור המשפחה

מיכאל פרי מראשוני המתגייסים לפלמ"ח ב-1942. בוגר קורס מ"כים ומ"מים.

בשנת 1946 הועבר לפלוגה הימית כמפקד קורס מפקדי סירות בנווה-ים. בפלוגה הימית המשיך בפעולות עליה ב'. עם פרוץ מלחמת השחרור חזר ארצה והצטרף לחטיבת הראל ואחר כך לחטיבת הנגב. התפרסם בעיקר במבצע שחרור המעפילים ממחנה המעצר בעתלית ובאירועי "אקסודוס", שהיו נקודת השיא בעלילות ההעפלה.

פיצוץ עז זעזע את חוצות נמל המבורג, שעה קלה אחרי שאחרון מעפילי ה"אקסודוס" ירד בחיפזון מאוניית הגירוש "אמפייר רייוול", בבוקר ה-9.9.47. היה זה אקורד הסיום באפופיאה הארוכה ורבת התלאות, הידועה בשם "פרשת אקסודוס", שהחלה כחודשיים קודם לכך, בנמל סֶט, בבוקר יום ה-11.7.47.

סיפור ה"אקסודוס" הוא המפורסם, המסעיר, ועתיר התהודה, שבכל פרשת העליה הבלתי ליגאלית לארץ ישראל. מחקרים ומאמרים, ספרים, סרטים ופרסומים למכביר כיסו את הדרמה רבת העלילה ולא בכדי.

אנחנו נצמצם את הירִיעה ונספר על חברנו מיכה, שחלקו בפרשה חשוב במיוחד, ולו בגלל העובדה שהוא היה בין המלווים הבודדים, מבין לוחמי הפלמ"ח, שהמשיכו עם המעפילים בחלק האחרון והקשה ביותר של מסע התלאות שלהם, אחרי ששלושת אוניות הגירוש הפליגו מצרפת להמבורג שבגרמניה. עובדה זו גרמה לחלקו בסיפור שנספר להלן.

אחרי ש-4,500 מעפילי ה"אקסודוס" הועברו בנמל חיפה לשלוש אוניות הגירוש, בתום קרב התנגדות עז, עתיר הקרבה ודמים, התברר שהאוניות אינן מפליגות לקפריסין. היה בכך חידוש שעורר תשומת לב וחשש. כאשר הגיעו שלוש האוניות לפורט דה-בוק והטילו עוגן היה ברור לכל שמשהו חדש, מבשר רע ושונה, עומד להתרחש. סירובם של המעפילים שעל אוניות הגירוש לרדת מן האוניות - חרף הבטחות נדיבות של ממשלת צרפת - יצר מבוכה והתרוצצות בקרב כל הגורמים הנוגעים לעניין. בין אלה היו אנשי המוסד לעליה ולוחמי הפלמ"ח שהיו בצרפת. השמועות רדפו זו אחר זו. לאנשי הפלי"ם היה ברור שעליהם למלא אחר הוראות הקבע של יגאל אלון, מפקד הפלמ"ח, ולחבל באוניות הבריטיות. כאשר נפוצה השמועה שנמל היעד של האוניות הוא המבורג, גרמניה, נמוגו כל הלבטים, במידה שהיו קיימים.

מפקדם של ימאי הפלמ"ח בצרפת היה ניסן לויתן. ניסן ושאול ביבר יצאו למחצבות שבסביבת מרסיי לחפש חומרי נפץ ואמצעי השהייה לשם הכנת המוקשים. בד בבד עם הפעילות לרכישת חומרי החבלה שיגר ניסן פתק למיכה פרלסון (פרי):

"היות והזמן דוחק אני רוצה לעמוד בעיקר על דבר אחד. החלטנו לבצע חבלה בלי אישור מהמוסד, כי עניין החבלה דינו כדין התנגדות. בקשר לזה אנחנו מקבלים הוראות רק מהחטיבה (הפלמ"ח) וישנה הוראה קבועה לחבל באוניות הגירוש באשר הן שם. אני מעביר לך בזה הוראה לחבל באוניה במקרה שתקבל את החומר. ההתפוצצות צריכה להיות אחרי שהאנשים ירדו."

כמו כל ותיקי המפקדים בפלמ"ח עבר גם מיכה לפחות קורס או שניים בחבלה. עובדה זו, והמוניטין של מיכה כלוחם אמיץ וכ"פרא אדם" (במובן החיובי של המושג), הם שעמדו מאחורי בחירתו של ניסן; בחירה שהוכיחה את עצמה במבחן התוצאה. את חומר הנפץ העביר שאול ביבר לאוניה "אמפייר רייוול", באמצעות ילדה בשם מרגה, שמסרה אותו לידיו של מיכה.

בדרכן לגרמניה הטילו האוניות עוגן בבסיס הצי הבריטי בגיברלטר לשם תדלוק ואספקה. בין אוניות המלחמה הרבות שהקיפו את אוניות הגירוש משכה את תשומת לבו של מיכה סיירת הקרב הגדולה "אג'קס", שהציתה את דמיונו. לחבל באוניית הדגל של שייטת הים התיכון! להוציא מכלל פעולה את סיירת הקרב המפורסמת, זו שטיבעה את ה"גרף שפיי", אוניית הדגל של הצי הגרמני בקרב הימי הגדול של מלחמת העולם השניה בשפך הנהר לה-פלטה! מה יכול להיות מלהיב מזה עבור לוחם פלמ"ח? מיכה החל לקיים תצפיות על האוניה ועל סידורי ההגנה שלה, בד בבד עם הכנת המוקשים לביצוע החבלה. התייעצויות ודיונים קדחתניים נערכו סביב בעיות טכניות, כמו סוג המוקש, גודלו, אפשרויות הצמדתו לחלק זה או

אחר של האוניה וכו'. גם מתנדב לשחות אל האוניה עם המוקשים נמצא - אלחנן ונחוצקר. (בגלל חששו של מיכה, שהוא עצמו איננו שחיין מספיק טוב למשימה שכזו).
התצפיות הנחילו אכזבה למתכננים. התברר להם שההגנה ההקפית סביב כלי השיט הבריטיים, בעיקר סביב אוניית הדגל, היתה בלתי חדירה. סירות משמר פטרלו כל העת במימי המפרץ ופצצות עומק הוטלו למים בכל כמה דקות. הסיכויים לפרוץ את טבעת השמירה היו קרובים לאפס. הגיע רגע של אמת. אלחנן עמד מול מיכה, מוכן לרדת למים. שבריר דקה הביטו מיכה ואלחנן זה בעיני זה. "אין סיכוי סביר", אמר מיכה לבסוף והסביר: "הסיכוי קלוש כל כך שזו לא הסתכנות אלא התאבדות. הפלמ"ח לא שולח מתאבדים". בכך הסתיימה הפרשה בגיברלטר.
לקראת ההגעה להמבורג היה מבצע החבלה באוניית הגירוש מוכן לכל פרטיו. נפרץ פתח כניסה לאחד ממיכלי השדרית ומוקשים שעפרונות-השהייה תחובים בחומר הנפץ שלהם עמדו מוכנים להפעלה. הסיכון היה ונשאר גבוה מאד. ציוד חבלה ישן ובלתי מוכר הוא דבר מסוכן מאין כמוהו. לעולם אינך יודע מתי יתפוצץ. גם את ירידתם של כל המעפילים בעוד מועד צריך היה להבטיח בטרם יופעלו מנגנוני הנפץ. זכר אסון ה"פטריה", בה ניספו מעפילים רבים, העיק על זכרונו של כל חבלן של ה"הגנה" והפלמ"ח. מטעם זה הורה מיכה למעפילים שבאונייתו להתפנות מן האוניה במהירות, באופן מסודר, וללא התנגדות; צעד מפתיע שהיה מנוגד לכל רוח הדברים עד כה. רק מעמדו המיוחד של מיכה בקרב המעפילים, האימון המוחלט שהכל רחשו לו, וההערכה הרבה למנהיגותו, הם שגרמו לכך שהוראותיו מולאו ללא כל שאלות ומענות. בגלל הסיכון הגבוה ירד מיכה בעצמו למיכל השדרית, הניח את מטעני חומר הנפץ ולחץ את עפרונות ההשהייה. מלומדי נסיון, הפעילו הבריטים נוהל חיפוש מטעני חבלה בגמר פינוי האוניה. הם גילו את המטען, ניטרלו אותו, והניחו שזהו. סוכלה המזימה. הבריטים זימנו מסיבת עיתונאים רבת משתתפים, בה היו אמורים להציג קבל עולם את כפיות הטובה של היהודים שוחרי הצרות. מה שהם לא ידעו היה שבמוקש שאמור היה להיות מוצג היה עפרון השהייה נוסף, שלמרבה המזל התפוצץ שעה קלה לפני אסיפת העיתונאים.
לימים זימן שאול אביגור את מיכה למשרדו.
"בוא", אמר לו, "נצא לטיול קטן".
כשהיו ברחוב אמר לו שאול: "עכשיו, אם אתה לא יודע, אתה במשפט".
"אני?" אמר מיכה, "על מה?"
"על החבלה ב'אמפייר רייוול' ללא אישור המוסד", ענה לו שאול.
"פקודת מטה הפלמ"ח היא עבורנו מעל לכל הוראה אחרת" השיב מיכה.
"את זה אני כבר יודע טוב מאד", ענה שאול, "ועל כך אני נוזף בך. אתה מסוגל להעלות בדמיונך מה היה קורה אילו ארעה ההתפוצצות בשעה שעשרות עיתונאים מכל העולם היו במקום הפיצוץ בעת האירוע? שלא לדבר על אפשרות גרועה לאין ערוך יותר?" ומיכה השפיל עיניו.
הוראותיו של מפקד הפלמ"ח, יגאל אלון, מולאו בקפידה, בהתאם למסורת. מיכה היה מרוצה, ופנוי שוב למשימות נוספות. אלה לא חסרו בשנים שבאו עלינו לטובה מלחמת השחרור, מבצע סיני, מלחמת ששת הימים, מלחמת ההתשה, מלחמת יום כיפור, ברוך השם, לא חסרנו דבר. בכל אלה לקח מיכה חלק פעיל וסיפור עלילותיו לא תם.

מעפילי האוניה "יציאת אירופה תש"ז" לאחר הקרב בנמל חיפה